

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
**STROŠKI DELA V JAVNEM SEKTORJU V SLOVENIJI IN SEVERNI
MAKEDONIJI**

Ljubljana, avgust 2023

SLAVITSA KOSTADINOVA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Slavitsa Kostadinova, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Stroški dela v javnem sektorju v Sloveniji in Severni Makedoniji, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem viš. pred. mag. Aleksandrom Igličarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne 29.08.2023

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ZNAČILNOSTI JAVNEGA SEKTORJA V SLOVENIJI	2
2 OPREDELITEV STROŠKOV DELA	3
2.1 Stroški povračil v zvezi z delom.....	5
2.2 Prispevki za socialno varnost.....	6
2.3 Dohodnina.....	7
3 ZNAČILNOSTI JAVNEGA SEKTORJA V SEVERNI MAKEDONIJI.....	10
3.1 Opredelitev stroškov dela.....	10
3.2 Stroški povračil v zvezi z delom.....	12
3.3 Prispevki za socialno varnost.....	14
3.4 Dohodnina.....	15
4 PRIMERJALNI IZRAČUNI PLAČ MED SLOVENIJO IN SEVERNO MAKEDONIJO	16
4.1 IZRAČUN AKONTACIJE DOHODNINE	16
4.1 Primerjalni izračun plače.....	17
SKLEP.....	19
LITERATURA IN VIRI	20

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stopnje prispevkov	6
Tabela 2: Davčni razredi dohodnine za leto 2023	8
Tabela 3: Šplošna davčna olajšava pri dohodnini za leto 2023	9
Tabela 4: Davčne olajšave pri dohodnini za leto 2023.....	9
Tabela 5: Kvalifikacije za delovna mesta.....	11
Tabela 6: Vrednost točke na ravni delovnega mesta	11
Tabela 7: Podatki o plačah in nadomestila	13
Tabela 8: Primerjava med Slovenijo in Severno Makedonijo pri izračunu akontacije dohodnine	16
Tabela 9: Primerjava med Slovenijo in Severno Makedonijo pri izračunu akontacije dohodnine	17
Tabela 10: Obračun plače javnega uslužbenca v Sloveniji	17

SEZNAM KRATIC

FURS – Finančna uprava Republike Slovenije

Z-Doh -2 – Zakon o dohodnini

ZDR-1 – Zakon o delovnih razmerjih

ZJF – Zakon o javnih financah

ZJU – Zakon o javnih uslužbencih

ZMinP – Zakon o minimalni plači

ZPIZ – Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

ZPSV – Zakon o prispevkih za socialno varnost

ZSPJS – Zakon o sistemu plač v javnem sektorju

UVOD

Z vidika posameznika je plača najpogosteje ključni vir sredstev za preživljanje njega samega in njegove družine. Plača je stična točka dveh interesnih skupin, za državo in za zaposlenega v javnem sektorju ter je občutljivo družbeno in politično področje. Za državo predstavlja odhodek iz proračuna, ki je namenjen za plače zaposlenim v javnem sektorju in prihodek iz naslova davkov.

Slovenija mora kot članica Evropske unije spoštovati določena pravila in cilje. Čeprav ni enotnega evropskega modela glede urejanja položaja javnih uslužbencev, je Evropska komisija postavila jasne cilje, ki jim morajo države članice slediti. Severna Makedonija ni v Evropski uniji, vendar je oblikovala določene strategije, ki bi prispevale k ekonomskemu in socialnemu razvoju ter vključitvi države v Evropsko unijo.

Namen zaključne strokovne naloge je predstaviti stroške dela v javnem sektorju v Republiki Sloveniji in v Republike Severne Makedonije. Za to temo sem se odločila, ker sem želela prikazati razlike v plačnem sistemu med državama, ki sta bili del Socialistične federativne republike Jugoslavije in sta se po razpadu razvijali in napredovali različno, to področje je zelo obsežno in zato zahteva natančnejšo opredelitev. Stroški dela zajemajo plače, prispevke za socialno varnost, nadomestila plače, povračila stroškov prehrane in prevoza oziroma z vidika podjetja vključuje vse oblike nadomestil, ki jih daje zaposlenim v zameno za njihovo uspešnost v podjetju.

Cilji zaključne naloge so:

- opredeliti osnovne značilnosti javnega sektorja v Sloveniji in Severni Makedoniji,
- preučiti plače v Sloveniji,
- preučiti plače v Severni Makedoniji,
- sistem obdavčitve plač v obeh državah,
- prikazati praktičen primer izračun plače za Slovenijo in Severno Makedonijo ter primerjati njune razlike.

Vsebina naloge je razdeljena na štiri glavna poglavja. V prvem poglavju sem opisala javni sektor. V drugem poglavju sem opisala zakonsko ureditev plač, stroške povračil v zvezi z delom ter obdavčitev v Sloveniji. Tretje poglavje sem namenila samo za Severno Makedonijo. Na koncu sem s pomočjo primerjalne metode primerjala obračun plače med obema državama in jih interpretirala.

Pri izdelavi zaključne naloge sem z različnimi metodami prišla do zastavljenih ciljev. V teoretičnem delu sem uporabila deskriptivno metodo, ki temelji na proučevanju strokovne literature, zakonodaje Republike Slovenije ter Severne Makedonije ter drugih informacij, ki so dostopni na internetnih straneh. S pomočjo metod kompilacije in komparativne metode

sem opisovala dejstva, jih primerjala in povzemala druge avtorje ter s pomočjo sinteze združila bistvo v novo celoto.

1 ZNAČILNOSTI JAVNEGA SEKTORJA V SLOVENIJI

Pojem javni sektor v slovenskem ter severno makedonskem sistemu ni enotno opredeljen, saj ima v različnih predpisih različen pomen. V javni sektor sodijo državni organi in uprave samoupravnih lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi, javni zavodi in javni gospodarski zavodi ter druge osebe javnega prava, če so posredni uporabniki državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti. Obseg javne uprave in javnega sektorja ni natančno razdeljen, torej vsaka država odloča sama (Kovač, 2002).

Javni sektor lahko opredelimo kot skupek vseh javnih organizacij, ki opravljajo družbene in gospodarske javne dejavnosti, pri čemer gre za dejavnost, ki deluje po netržnih načelih, kar se kaže predvsem v njihovem proračunskem financiranju. Javni sektor obstaja zato, da bi se zadovoljile tiste potrebe skupnosti in posameznikov, ki jih tržni mehanizmi ne morejo zadovoljiti (Setnikar-Cankar, Klun & Pevcin, 2005).

Kovač (2002) je mnenja, da javni sektor obstaja zato, ker čisto tržno gospodarstvo ne more zadovoljiti vseh potreb posameznika in družbe, saj se v javni sferi zadovoljujejo čiste potrebe skupnosti in posameznika, kjer tržni mehanizmi ne delujejo. Javni sektor zagotavlja storitve in dobrine, za katere zasebni trg nima interesa ali možnosti. Pri tem navaja kot primer sodni in obrambni sistem. Javni sektor tudi regulira z blagom in tako, da prepove blago, kjer bi bil profit velik, učinki negativni (narkotiki), prepove uporabo določenih produkcijskih tvorcev (otroško delo), omeji ali nadomesti uporabo določenih tehnologij (ekološko škodljivih), spodbuja tehnološki napredek s financiranjem temeljnih raziskav, omogoča uporabo resursov, ki bi sicer ostali nezaposleni (javna dela) itd.

Plače v javnem sektorju urejajo zakoni in podzakonski predpisi, ki določajo pogoje in zneske za določanje bruto plač javnih uslužbencev in funkcionarjev. V Sloveniji Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS), Ur. l. RS, št. 108/2009, ureja sistem plač funkcionarjev in javnih uslužbencev, pravila določanja, obračunavanja in izplačevanja ter pravila za določanje obsega sredstev za plače. Zakon opredeljuje tudi postopek za spremembe razmerij med plačnimi skupinami in plačnimi podskupinami v javnem sektorju. Zakon določa skupne temelje sistema plač v javnem sektorju, in sicer za uveljavitev načela enakega plačila za delo na primerljivih delovnih mestih, nazivih in funkcijah, za zagotovitev preglednosti sistema plač ter stimulativnosti plač. Ta zakon v Sloveniji določa temeljna in enotna pravila za delovanja ter obračunavanja in izplačevanja plač za vse dejavnosti javnega sektorja.

Po Zakonu o javnih uslužbencih (ZJU), Ur. l. RS, št. 63/2007 javni uslužbenec je posameznik, ki sklene delovno razmerje v javnem sektorju. Po tem zakonu funkcionarji v državnih organih in organih lokalnih skupnostih niso javni uslužbenci, vendar v 1. členu tega zakona javni sektor sestavljajo državni organi in uprave samoupravnih lokalnih

skupnosti, javne agencije, javni skladi, javni zavodi in javni gospodarski zavodi, druge osebe javnega prava, če so posredni uporabniki državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti. Javna podjetja in gospodarske družbe, v katerih ima večinski delež oziroma prevladujoč vpliv država ali lokalna skupnost, niso del javnega sektorja.

ZSPJS v 2. členu opredeljuje javni sektor enako kot ZJU oziroma izvzema iz javnega sektorja javna podjetja in gospodarske družbe v katerih ima večinski delež oziroma prevladujoč vpliv država ali lokalna skupnost. Zakon vsebuje enako definicijo javnega uslužbenca kot ZJU, razlika je v tem, da ZSPJS v celoti velja za javne uslužbenke kot tudi za funkcionarje.

Zakon o javnih financah (ZJF), Ur. l. RS. št. 11/2011, v 3. členu opredeljuje javni sektor, ki ga predstavljajo vsi neposredni in posredni proračunski uporabniki, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, oba v obveznem delu zavarovanja ter tudi javni gospodarski zavodi, javna podjetja in druge pravne osebe, v katerih imajo država ali občine odločujoč vpliv na upravljanje. Neposredni uporabniki so državni - občinski organi ali organizacije ter občinska uprava, posredni uporabniki pa javni skladi, javni zavodi in agencije, katerih ustanovitelj je država oziroma občina.

2 OPREDELITEV STROŠKOV DELA

Stroške dela v knjigovodskem smislu ureja Slovenski računovodski standard 13 (2016) Stroški dela. Temeljna opredelitev po SRS 13 (2016), stroški dela so vse oblike zaslužkov, ki jih daje organizacija zaposlenim v zameno za njihovo službovanje in jih obravnava kot svoje stroške ali kot deleže v dobičku pred predstavitvijo dobička v izkazu poslovnega izida. Pripoznajo se na podlagi listin o opravljenem delu in drugih podlag za obračun plače v bruto znesku oziroma pravice do nadomestila plače in drugih dohodkov iz delovnega razmerja, odpravnin ter ustreznih dajatev (Slovenski inštitut za revizijo, 2016).

Stroški dela vključujejo: bruto plače, prispevke podjetja za socialno zavarovanje, nadomestila plač, odpravnine in morebitna druga plačila. Plača je bruto dohodek, ki jo delodajalec nameni delavcu za opravljeno delo ali storitev. Predstavlja bistveni element pogodbe o zaposlitvi, saj je izhodišče pogajanj vsakega iskalca zaposlitve (Data d. o. o., 2022a).

Koletnik (2007) navaja, da je plača definirana kot kosmati zaslužek zaposlenca za opravljeno delo in nadomestilo za čas odsotnosti z dela. Kosmata plača vsebuje čisto plačo in dajatve, kot so davki in prispevki za socialno, zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, ki jih plačuje zaposlenec iz svoje plače. Čista plača je del kosmate plače, ki ostane zaposlencu.

V praksi so nam bolj znani pojmi: bruto plača in neto plača. Iz bruto plače zaposlenih se obračunavajo prispevki za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje, ki bremenijo zaposlene

(t. i. prispevki od bruto plače) ter obračun akontacije dohodnine, ki je odvisna od višine plače (davčna osnova) in davčnih olajšav. Po odbitih prispevkih in akontaciji dohodnine dobimo čisto (neto) plačo. Delodajalci plačujejo tudi prispevke na bruto plačo, ki so končni strošek za podjetje na zaposlenega (bruto plača).

Po ZSPJS je plača javnega uslužbenca sestavljena iz:

- osnovne plače,
- dela plače za delovno uspešnost,
- dodatkov.

Znesek osnovne (bruto) plače se določi z uvrstitvijo v posamezen plačni razred iz plačne lestvice, ki je določena v zakonu. Skupaj je 65 plačnih razredov. Vrednosti plačnih razredov se usklajujejo praviloma enkrat letno in višina mora biti enaka za javne uslužbenca in funkcionarje. Določa se s kolektivno pogodbo za javni sektor.

V osnovno plačo je všteto tudi napredovanje javnega uslužbenca ali funkcionarja. Po ZSPJS javni uslužbenec lahko napreduje vsaka 3 leta za en ali za dva plačna razreda, le če so izpolnjeni predpisani pogoji (napreovalno obdobje - je čas od zadnjega napredovanja, v katerem je javni uslužbenec dosegel tri ocene, na podlagi katerih izpolnjuje pogoje za napredovanje, ustrezno število točk na podlagi ocen, ki jih določa uredba v 5. členu) (Ministrstvo za javno upravo, 2023).

V ZSPJS je jasno določeno področje dodatkov. Za nobeno dejavnost v javnem sektorju ni mogoče določiti drugih dodatkov, razen tistih, ki so predpisani z zakonom. Dodatki, ki niso določeni v znesku, se obračunajo od osnovne plače javnega uslužbenca ali funkcionarja. Izplačujejo se v višini določeni z zakonom, uredbo vlade ali kolektivno pogodbo za javni sektor.

Na podlagi Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1), Ur. l. RS. št. 21/2013, delavcu pripadajo tudi drugi osebni prejemki, kot so: regres za letni dopust, jubilejna nagrada, odpravnina ob upokojitvi, povračila stroškov v zvezi z delom. itd. V drugem poglavju so stroški povračil v zvezi z delom podrobneje pojasnjeni.

V primeru odsotnosti delavca z dela, ZDR-1 določa, da delavcu pripada nadomestilo plače za čas odsotnosti z dela v primerih: bolezen, poklicne bolezni in nesreče pri delu, letni dopust, na dela prost dan po zakonu, izobraževanje ...

V Sloveniji po Zakonu o minimalni plači (ZMinP), Ur. l. RS. št. 13/2010, je minimalna plača mesečna plača za delo opravljeno v polnem delovnem času. Dodatki, določeni z zakoni in drugimi predpisi ter s kolektivnimi pogodbami del plače za delovno uspešnost in plačilo za poslovno uspešnost, dogovorjeno s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi, se ne všttevajo v minimalno plačo. Višino minimalne plače določi ministrica oziroma minister, pristojen za delo, ter ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije najkasneje v roku treh

mesecev po spremembi zneska minimalnih življenjskih stroškov, določenega z zakonom. V Sloveniji minimalna plača za leto 2023 v bruto znesku znaša 1.203,36 evrov, neto minimalna plača znaša 878,48 evrov (Knigoprma, 2023). Povprečna mesečna bruto plača v javnem sektorju za obdobje januar 2023 – marec 2023 znaša 2.156,40 evrov (Statistični urad Republike Slovenije, 2022).

2.1 Stroški povračil v zvezi z delom

Zaposleni so poleg plače upravičeni do različnih povračil stroškov v zvezi z delom in prejemkov iz delovnega razmerja, ki jih mora zagotoviti delodajalec. Skladno z Zakonom o delovnih razmerjih (ZDR-1, 2013) je delodajalec dolžan zagotoviti povračila stroškov v zvezi z delom. Zakon določa, da je delodajalec dolžan delavcu povrniti stroške za: prehrano med delom, povračilo za prevoz na delo in z dela, regres za letni dopust, odpravnina ..., ki bom v nadaljevanju podrobneje predstavila.

Prehrana med delom. Povračilo stroškov za prehrano pripada delavcu, ki je zaposlen za vsaj polovični delovni čas. V skladu z določbami aneksov h kolektivnim pogodbam dejavnosti in poklicev v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 136/22) se znesek regresa za prehrano med delom vsakih šest mesecev usklajuje z rastjo cen prehrabnih izdelkov na podlagi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije. Od 1. januarja 2023 znesek za prehrano med delom v javnem sektorju znaša 6,60 evrov na dan (ZDR-1, 2013).

Povračilo za prevoz na delo in z dela. Pogoj za izplačilo stroškov prevoza na delo in z dela pripada javnemu uslužbencu glede na razdaljo od naslova stalnega ali začasnega bivališča oziroma naslova, s katerega se javni uslužbenec dejansko vozi na delo, do naslova, kjer javni uslužbenec opravlja delo, po najkrajši varni poti, če ta razdalja, upošteva tudi pešpoti, znaša več kot 2 kilometra (Računovodja, 2023 b).

Pri povračilu stroškov kilometrine se prizna kilometrina v višini 10 % cene neosvinčenega motornega bencina - 95 oktanov za vsak polni kilometer razdalje, pri čemer se glede višine cene bencina upošteva referenčni podatek maloprodajne cene, vendar v znesku izplačila ne manj kot 30 evrov (pavšal se izplača glede na dejansko število prihodov in odhodov na delo) (Sindikar vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije, 2023).

Uporablja se najvišja cena bencina, ki je bila poročana Evropski komisiji, za pretekli mesec, ki jo za vsak mesec posebej sporoči ministrstvo, pristojno za energijo, ministrstvu, pristojnemu za javno upravo, ki jo objavi na svoji spletni strani. Povračilo stroškov prevoza na delo in z dela se javnemu uslužbencu povrne glede na število prihodov na delo in odhodov z dela. Če javni uslužbenec predloži dokazilo o nakupu imenske mesečne vozovnice (javni prevoz), se mu povrnejo stroški v višini cene te vozovnice (Računovodja, 2023b).

ZDR-1 določa pravico zaposlenih do dveh prejemkov iz delovnega razmerja:

- **Regres za letni dopust.** Regres je znesek, ki ga mora delodajalec izplačati delavcu poleg letnega dopusta. Delavec dobi pravico do regresa za letni dopust s sklenitvijo delovnega razmerja. Najnižji znesek regresa določa ZDR-1. Delodajalec mora vsakemu zaposlenemu, ki ima pravico do regresa, izplačati najkasneje do 1. julija tekočega koledarskega leta. Javnim uslužbencem se regres izplača skupaj z majsko plačo. Lahko je tudi kasnejše izplačilo, vendar le v primeru nelikvidnosti delodajalca in če tako določa kolektivna pogodba. Regres znaša najmanj v višini minimalne bruto plače v Republiki Sloveniji. Regres za leto 2023 znaša 1.203,36 evrov. Naveden znesek predstavlja celoletni letni regres. Če pri določenem delodajalcu, delavec ni zaposlen vseh 12 mesecev mu pripada sorazmerni del ($1/12$ regresa za vsak mesec dela pri delodajalcu – upoštevajo se le polni meseci dela) (Data d. o. o. (2023b)).
- **Odpravnina.** Odpravnina se izplača v primeru prenehanja pogodbe za določen čas, odpovedi delovnega razmerja iz določenih razlogov ali zaradi upokojitve. V zadnjem primeru, odpravnina ob upokojitvi je v javnem sektorju urejena v aneksih h kolektivnim pogodbam dejavnosti in poklicev, ki so bili objavljeni v Uradnem listu RS, št. 80/18. Določeno je, da odpravnina ob odhodu v pokoj znaša tri povprečne mesečne plače zaposlenega v Republiki Sloveniji za pretekle tri mesece oziroma tri zadnje mesečne plače javnega uslužbenca, če je to zanj ugodnejše. Iz določb aneksov izhajajo, da javnemu uslužbencu ob upokojitvi pripada odpravnina ne glede na čas oziroma trajanje zaposlitve pri zadnjem delodajalcu (Data d. o. o. (2023b)).

2.2 Prispevki za socialno varnost

Z Zakonom o prispevkih za socialno varnost (ZPSV), Ur. l. RS. št. 5/96, se določa obračunavanje, plačevanje ter stopnje prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, obvezno zdravstveno zavarovanje, starševsko varstvo ter zaposlovanje v skladu z zakoni, na podlagi katerih so prispevki uvedeni ter določa osnovo za obračunavanje in plačevanje prispevkov. Osnova za plačilo prispevkov za zavarovance/delavce v delovnem razmerju je bruto plača in iz bruto nadomestil plače za čas odsotnosti z dela v skladu s predpisi o delovnih razmerjih. Obračunavajo in plačujejo se tudi pri jubilejnih nagradah, odpravninah, povračilih stroškov pri delu v primeru, da presegajo znesek, ki ga je vlada določila ter pri regresih za letni dopust. Zakon določa, da skupaj prispevki za delodajalca znašajo 16,10 %, za zaposlene pa 22,10 %. V spodnji tabeli 1 so prikazane stopnje ter vrste zavarovanja, ki bremenijo delodajalca ter zaposlenega.

Tabela 1: Stopnje prispevkov

Vrsta prispevka	Stopnja prispevka zaposlenega	Stopnja prispevka delodajalca
-----------------	-------------------------------	-------------------------------

se nadaljuje

Tabela 1: Stopnje prispevkov (nad.)

za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	15,50 %	8,85 %
za zdravstveno zavarovanje	6,36 %	6,56 %
za starševsko varstvo	0,10 %	0,10 %
za primer brezposelnosti	0,14 %	0,06 %
za poškodbe pri delu in poklicne bolezni		0,53 %
Skupaj	22,10 %	16,10 %

Vir: ZPSV (2023).

2.3 Dohodnina

Dohodnina je davek od dohodkov fizičnih oseb in je urejena z Zakonom o dohodnini (v nadaljevanju Zdoh-2), Ur. l. RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo . Obdavčeni so vsi dohodki rezidentov Republike Slovenije, razen tistih, ki se ne štejejo za dohodke po Zdoh-2 (dediščine, dobitki od iger na srečo ...) in tisti, ki so oproščeni plačila dohodnine kot so: otroški dodatek, dodatek za veliko družino, določene pomoči in subvencije ... Finančna uprava RS je v letu 2022 pobrala 2.967.006.951,00 evrov dohodnine, to je za 3,7 % več kot v letu 2021 (Računovodja, brez datuma).

V skupino dohodnine se uvrščajo letni poračun dohodnine, akontacije dohodnine, dohodnina od dobička iz kapitala, dividend, obresti in najema ter dohodnina od nenapovedanih dohodkov. V tej skupini so najpomembnejši vir akontacije dohodnine. Dohodnina je prihodek državnega in občinskih proračunov (Finančna uprava Republike Slovenije, 2023b).

Osnova za dohodnino je: bruto plača - prispevki delavca - dohodninska olajšava oziroma dohodki, ki se štejejo za dohodek iz zaposlitve. Kot dohodek iz zaposlitve se šteje dohodek, prejet na podlagi pretekle ali sedanje zaposlitve. Za zaposlitev se šteje vsako odvisno pogodbeno razmerje, v katerega vstopa fizična oseba pri opravljanju fizičnega ali intelektualnega dela, vključno z opravljanjem storitev in ustvarjanjem ali izvedbo avtorskega dela, ne glede na čas trajanja (Zdoh-2, 2011, 35. člen).

Dohodnino na letni ravni ugotovi davčni organ z odločbo. V letno davčno osnovo se všttevajo dohodki, od katerih je bila med letom plačana akontacija dohodnine, pri čemer se ta akontacija odšteje od odmerjene dohodnine na letni ravni. V davčno osnovo se ne všttevajo (Finančna uprava Republike Slovenije, 2023a):

- obvezni prispevki za socialno varnost (na podlagi posebnih predpisov jih je dolžan plačevati delodajalec);
- premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega in invalidskega zavarovanja;
- povračila stroškov v zvezi z delom, kot so: prehrana med delom, stroški prevoza na in z dela in terenski dodatek, nadomestilo za ločeno življenje do višine, ki jo določi vlada;

- povračila stroškov v zvezi s službenim potovanjem, kot so: dnevnica, povračilo stroškov prevoza (kilometrina), povračilo stroškov za prenočišče ...;
- jubilejna nagrada za skupno delovno dobo;
- plačila vajencem, dijakom in študentom za obvezno praktično delo, ki jo določi vlada;
- odpravnina zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi ...

Finančna Uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju FURS) vsako leto pripravi lestvico za odmero dohodnine. Skladno z določili Zakona o dohodnini in Pravilnika o določitvi, olajšave in lestvice za odmero dohodnine za leto 2023 veljajo naslednje stopnje dohodnine in olajšave (Finančna uprava Republike Slovenije, 2023b), ki so prikazane v tabeli 2.

Tabela 2: Davčni razredi dohodnine za leto 2023

Če znaša neto letna davčna osnova v evrih		Znaša dohodnina v evrih	
Nad	Do		
	8.755,00		16 %
8.755,00	25.750,00	1.400,80	+ 26 % nad 8.755,00
25.750,00	51.500,00	5.819,50	+ 33 % nad 25.750,00
51.500,00	74.160,00	14.317,00	+ 39 % nad 51.500,00
74.160,00		23.154,40	+ 50 % nad 74.160,00
Če znaša neto mesečna davčna osnova v evrih		Znaša dohodnina v evrih	
Nad	Do		
	729,58		16%
729,58	2.145,83	116,73	+26% nad 729,58
2.145,83	4.291,67	484,96	+33% nad 2.145,83
4.291,67	6.180,00	1.193,08	+39% nad 4.291,67
6.180,00		1.929,53	+50% nad 6.180,00

Vir: FURS (2023).

Se upošteva celotni zaslužek delavca, delodajalec pa obračunava mesečno akontacijo dohodnine. Akontacija dohodnine je nekakšen “avans“, ki se ga med letom plača. Neto dohodninska osnova se pomnoži z ustrezno davčno stopnjo, skladno z dohodninsko lestvico (tabela 2). Torej, če delavčeva neto letna davčna osnova znaša do 8.755 evrov, se davek obračuna po stopnji 16 %, vendar če njegova neto letna davčna osnova znaša 22.000 evrov, se bo dohodnina obračunala po stopnji 16 % za dohodninsko osnovo do 8.755 evrov, preostanek davčne osnove po davčni stopnji 26 %.

Splošna davčna olajšava je za vsako fizično osebo dobrodošla, saj znižuje osnovo za obdavčitev. Višina splošne davčne olajšave je odvisna od dohodka fizične osebe. Odvisna je tudi od rasti cen življenjskih potrebščin in če se bo na podlagi uradnih podatkov SURS-a ugotovilo, da so cene rasle oziroma, da je bila inflacija, se bo znesek splošne olajšave uskladil z ugotovljeno rastjo cen. V tabeli 3 so prikazani davčne olajšave, ki veljajo za leto 2023. Do davčne olajšave imajo pravico vsi slovenski davčni rezidenti in tudi nerezidenti, ki izpolnjujejo pogoje, ki so določeni v 116. členu ZDoh-2.

Tabela 3: Splošna davčna olajšava pri dohodnini za leto 2023

Če znaša letni bruto dohodek iz delovnega razmerja v evrih		Znaša splošna olajšava v evrih
Nad	Do	
	13.716,33	4.500,00 + (19.261,43 - 1,40427 x skupni dohodek)
13.716,33		4500
Če znaša mesečni bruto dohodek iz delovnega razmerja v evrih		Znaša splošna olajšava v evrih
	1.333,33	416,67 + (1563,45 - 1,17259 x skupni dohodek)
1.333,33		416,67

Vir: FURS (2023).

Poleg splošne davčne olajšave obstajajo še druge olajšave, ki so določene v Zdoh-2 ter v Pravilniku (Uradni list RS, št. 41/22) kot so: osebna olajšava, posebna olajšava za vzdrževane otroke, olajšava za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje ..., ki so prikazani v tabeli 4. Na ta način dobimo t. i. neto davčno osnovo, ki predstavlja podlago za izračun dohodnine skladno z veljavno dohodninsko lestvico (Kamenščak, 2023).

Tabela 4: Davčne olajšave pri dohodnini za leto 2023

	Letni znesek v evrih	Mesečni znesek v evrih
posebne olajšave:		
invalidu s 100 % telesno okvaro	18.188,61	1.515,72
zavezancu po dopolnjenem 70. letu	1.500,00	125,00
Za prvega vzdrževanega otroka	2.698,00	224,83
Za vzdrževanega otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo	9.777,00	814,75
Za drugega vzdrževanega otroka	2.933,00	244,42
Za tretjega vzdrževanega otroka	4.892,00	407,67
Za četrtega vzdrževanega otroka	6.851,00	570,92
Za petega vzdrževanega otroka	8.810,00	734,17
Za druge vzdrževane druž. člane	2.698,00	224,83
Za dodat. pok. zavarovanje	Do 2.903,66 oz. 24 % plač. prispevkov	

Vir: FURS (2023).

3 ZNAČILNOSTI JAVNEGA SEKTORJA V SEVERNI MAKEDONIJI

V zakonodaji Severne Makedonije ni enotnega plačnega sistema za izračun plače zaposlenih v institucijah javnega sektorja, oziroma ni enotne metodologije za izračun plače zaposlenih v javnem sektorju. Obračun in izplačilo plače v zavodih javnega sektorja se trenutno izvajata na podlagi posebnih zakonov kot sta Zakon o sistemu plač v javnem sektorju ter Zakon o javnih uslužbencev, ki ureja plače, dodatke in nadomestila plače izključno za skupino javnih uslužbencev, kolektivnih pogodb, v nekaterih zavodih pa celo s predpisi v nasprotju z načeli in določbami ustave. Višino in izplačilo minimalne plače ureja Zakon o minimalni plači, splošna pravila za urejanje plače pa Zakon o delovnih razmerjih (Elektronski register predpisov Republike Severne Makedonije, 2019).

Po Zakonu o javnih uslužbencev je javni uslužbenec oseba, ki je sklenila delovno razmerje zaradi opravljanja upravnih del v državnih in lokalnih organih in zavodih, ki opravljajo dejavnost na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti, zdravstva, kulture, dela, socialnega varstva, športa, kot tudi v drugih dejavnostih javnega interesa, ki so organizirane kot agencije, skladi, javni zavodi in javna podjetja, katerih ustanovitelj je Severna Makedonija ali občine in mesto Skopje.

3.1 Opredelitev stroškov dela

V zakonu o javnih uslužbencev ("Uradni list RS Makedonija" št. 27/14, 199/14, 48/15, 154/15, 5/16, 142/16 in 11/18 in "Ur. RS Makedonija" številka 275/19, 14/20 in 215/21), 87. člen glasi, da je plača sestavljena iz dveh delov:

- osnovna komponenta,
- spremenljiva komponenta.

V osnovno komponento spada (Uprava za javne prihodke, 2023b):

a) minimalna plača

Minimalna plača je tista, ki jo minister za delo in socialno politiko objavi v "Uradnem listu Republike Severne Makedonije" v skladu z zakonom. V skladu z navedenimi določbami Zakona o minimalni plači v Republiki Severni Makedoniji je Ministrstvo za delo in socialno politiko v Uradnem listu Republike Severne Makedonije št. 58/2023 z dne 16. 3. 2023 objavil bruto znesek minimalne plače in sicer v znesku 29.739,00 denarjev (482,07 evrov). Znesek neto minimalne plače pa znaša 20.175,00 denarjev (327,04 evrov). Povprečna plača v Severni Makedoniji, po podatkih Državnega statističnega urada, objavljena januarja 2023, znaša 49.397,00 denarjev (800,72 evrov).

b) del plače za stopnjo izobrazbe

Del plače, povezan s stopnjo izobrazbe zaposlenega, se ovrednoti z ustreznimi točkami, vrednost teh točk, ki se uporabljajo za izračun plače javnih uslužbencev, pa vsako leto določi Vlada Republike Severne Makedonije s posebnim sklepom. Zakonski minimum za ustrezno stopnjo delovnega mesta, se vrednoti na naslednji način, ki je prikazan v tabeli 5.

Tabela 5: Kvalifikacije za delovna mesta

Stopnja kvalifikacije/ ocena izobrazbe	ECTS / točke*
Stopnja kvalifikacije VI A, ali zaključena VII/1 stopnja	200
Stopnja kvalifikacije VI B	175
Stopnja kvalifikacije V A ali visokošolska izobrazba	150
Stopnja kvalifikacije IV štiriletno srednješolsko izobraževanje	100

Vir: Uprava za javne prihodke (2023a).

c) **del plače za stopnjo razreda**, na katero je uslužbenec razporejen. Razdeljena je na štiri kvalifikacije, ki so prikazani v tabeli 6.

Tabela 6: Vrednost točke na ravni delovnega mesta

Vrednost točk za stopnjo delovnega mesta		ECTS/ točke*
Kvalifikacija A – tajnik	Prva stopnja	845 točk
	Druga stopnja	706 točk
	Tretja stopnja	661 točk
	Četrta stopnja	596 točk
Kvalifikacija B – upravni uradniki	Prva stopnja	516 točk
	Druga stopnja	496 točk
	Tretja stopnja	406 točk
	Četrta stopnja	346 točk
Kvalifikacija V – strokovni upravni delavci	Prva stopnja	281 točk
	Druga stopnja	246 točk
	Tretja stopnja	231 točk
	Četrta stopnja	201 točk
Kvalifikacija G - pomočniki strokovnih upravnih delavcev	Prva stopnja	196 točk
	Druga stopnja	181 točk
	Tretja stopnja	166 točk
	Četrta stopnja	159 točk

Vir: Uprava za javne prihodke (2023a).

d) del plače za delovno dobo

Del plače za delovno dobo se javnim uslužbencem določi tako, da se za stopnjo izobrazbe in stopnjo razreda ovrednoti vsako leto delovnih izkušenj v višini 0,5 %, največ do 20 %.

*ECTS/ vrednost točk označuje rang delovnega mesta. Za vsako delovno mesto je točno določena vrednost točk. Vsako leto se vrednost točk za javne uslužbence določa s sklepom Vlade Republike Severne Makedonije na predlog ministra za finance. Ta ga sprejme v desetih dneh po sprejetju proračuna Republike Makedonije in je v okviru predvidenega proračuna ter zajema skupno število javnih uslužbencev, razporejenih na ustrezne nivoje za tekoče leto.

Spremenljiv del je sestavljen iz (Uprava za javne prihodke, 2023 b):

- dodatka na plačo za posebne pogoje dela. Delovna mesta pod posebnimi pogoji morajo biti predvidena v aktu o sistemizaciji delovnih mest v zavodih. Delovna mesta iz odstavka tega člena (90.člen po Zakonu o javnih uslužbencev) predpiše minister, višino zneska pa določi vlada na predlog ministrstva za finance,
- dodatka na plačo za prilagoditev na trgu dela. Ministrstvo za delo in socialno politiko v sodelovanju z ministrstvom za finance lahko zaprosi vlado za odobritev dodatka. Zahtevek za odobritev dodatka mora temeljiti na analizi, ki bo pokazala, da: so plače na trgu dela za tovrstna dela bistveno višje od plače javnih uslužbencev, ki opravljajo iste naloge, je zaposlovanje oteženo ali stopnja opuščanja delovnih mest nesprejemljivo visoka, trg dela ponuja omejeno število usposobljenih posameznikov za takšno delo ...,
- dodatka na plačo za nočno, izmensko delo, nadurno delo, za delo med prazniki, določenimi z zakonom ... Evidentiranje teh dodatkov se izvaja skladno z zakonom. Odstotek in višino teh dodatkov določa 97. člen Zakona o javnih uslužbencih.

Druga nadomestila, ki jim pripadajo po Zakonu o delovnih razmerjih so (Uprava za javne prihodke, 2023 b):

- prehrana med delom,
- prevoz na delo in z dela.

Tukaj želim poudariti, da so ta nadomestila vključena v bruto plačo. Na plačilni listi niso označeni s posebno šifro, ampak so že všteti v bruto osnovo in se od njih plačujejo prispevki in davki. V nadaljevanju bodo podrobneje predstavljeni upravičeni do regresa za letni dopust in odpravnine.

3.2 Stroški povračil v zvezi z delom

Skladno s 1. odstavkom 21. člena Splošne kolektivne pogodbe za javni sektor v Severni Makedoniji ("Uradni list RM" št. 10/08 in 85/09) ima delavec pravico do nadomestila za

delo in s tem povezane stroške, določene z zakonom, za prehrano ter stroške prevoza na delo in z dela v višini najnižjih dejanskih stroškov (Uprava za javne prihodke. (2022 a).

V tabeli 7 so predstavljeni aktualni podatki o minimalnih izplačilih nadomestila za delo po podatkih Državnega statističnega urada Severne Makedonije, ki jih bom v nadaljevanju obrazložila. Za njihov obračun in izplačilo se praviloma vzame povprečna mesečna neto plača na delavca v državi, izplačana v zadnjih treh mesecih (v spodnji tabeli 7 se nanašajo na mesece: januar, februar in marec).

Tabela 7: Podatki o plačah in nadomestila

Podatki o plačah in dodatkih objavljeni na: 20. 4. 2023	znesek v evrih	znesek v denari
Minimalna plača v skladu z zakonom o minimalni plači		
Minimalna neto plača	327.04	20.175
Minimalna bruto plača	482.07	29.739
Neto plača		
Neto povprečna plača 12.2022	557.04	34.364
Neto povprečna plača 1.2023	550.22	33.943
Neto povprečna plača 2.2023	547.14	33.720
Povprečna neto plača za zadnjih 3 mesecih	551.27	34.008
Povp. neto plača za prejšnje leto 2022	516.44	31.859
Bruto plača		
Povp. bruto plača od zadnjih 3 mesecih	825.14	50.903
Povp. bruto plača od prejšnje leto 2022	772.20	47.639
Odpravnina: 2 povp. neto plači zadnjih 3 mes.	1102.56	68.017
Prehrana na delo: 20 % povp. neto plače prejšnje leto 2022	103.29	6.372

Vir: Državni zavod za statistiko RSM (2023).

Zneski iz denarjev v evre so spremenjeni po tečajnici Narodne banke Severne Makedonije 1 EUR= 61,6950 denari (Narodna banka Republike Severne Makedonije, 2023).

Prehrana med delom. Skladno s 4. odstavkom 35. člena Zakona o delovnih razmerjih ("Uradni list RM" št. 88/09 in 60/10) je delodajalec dolžan za povračila stroškov prehrane med delom izplačati največ 20 % povprečne neto plače, izplačane v preteklem letu oziroma 103,29 evrov (razvidno iz tabele 6). Znesek, ki bo višji od 20 % povprečne neto plače oziroma 103,29 evrov, se bo všteval v davčno osnovo. Tako kot velja v Sloveniji velja tudi v Severni Makedoniji, da ima delojemalec pravico do povračila stroškov za prehrano samo z dejanskim nastankom stroškov prehrane, torej s prisotnostjo na delu (Uprava za javne prihodke, 2022 a).

Kot druga alternativa, v primerih kadar lokacija izvajanja del in delovnih nalog pri delodajalcu (tovarna, gradbišče, rudnik ipd.) ali narava poslovanja ne omogoča zaposlenim,

da bi si sami zagotovili hrano, takrat mora delodajalec zagotoviti topel obrok, lahko tudi s posredovanjem drugih podjetij na podlagi sklenjene pogodbe. Tudi v tem primeru lahko izplača največ 20 % povprečne neto plače (Uprava za javne prihodke, 2022a).

Prevoz na delo in z dela. Skladno z 2. odstavkom 21. člena Splošne kolektivne pogodbe za javni sektor ima delavec pravico do nadomestila stroškov prevoza na delo in z dela če je kraj opravljanja dela od kraja stalnega prebivališča delavca oddaljen več kot 3 kilometre, v višini mesečne avtobusne vozovnice. Po zadnjih podatkih Javnega transportnega podjetja - Skopje, višina stroškov v javnem prometu znašajo 26 evrov mesečno.

Regres za letni dopust. Regres za letni dopust v Severni Makedoniji je bolj znan pod kratico K-15. K-15 je šifra katera se uporablja pri obračunu regresa in je navedena na plačilni listi. V Sloveniji se za obračun regresa uporablja šifra J14 (šifra za javni sektor). Namesto polnega imena se v raznih novicah, člankih ter med zaposlenimi uporablja ta okrajšava. Da bi delavec pridobil pravico do regresa, mora biti pri delodajalcu v neprekinjenem delovnem razmerju najmanj 6 (šest) mesecev v koledarskem letu. Do leta 2020 so pravico do regresa imeli samo zaposleni v zasebnem sektorju, vendar z začetkom korona krize, je vlada sprejela odločitev, da poleg zaposlenih v zasebnem sektorju imajo pravico do regresa tudi zaposleni v javnem sektorju. Odločitev o začetku izplačevanja regresa v javnem sektorju je bila sprejeta februarja 2020. V 21. členu kolektivne pogodbe za javni sektor ("Uradni list RSM" št. 51/20) je določeno, da ima vsak delavec, ki je zaposlen v javnem sektorju, pravico do regresa za letni dopust v višini najmanj 9.000 denarjev neto (150 evrov). Delodajalec lahko izplača v višjem znesku od določenega minimalnega zneska, vendar se bo ta del upošteval v davčno osnovo. Izplačilo regresa se izvede najkasneje do konca tekočega leta. Ker je trenutna kriza v državi, še vedno potekajo pogajanja o morebitnih izplačilih regresa v prihodnjih letih ter v kakšni višini (Dimitar Nikoloski, 2013).

Odpravnina. Skladno s Splošno kolektivno pogodbo za javni sektor se delavcu, zaposlenemu v javnem sektorju, v primeru upokojitve izplača dvojni znesek odpravnine, izračunane od povprečne mesečne neto plače na delavca v Republiki Severni Makedoniji, objavljene do dneva plačila. Za leto 2023 znaša 1.102 evra (razvidno iz tabele 7).

3.3 Prispevki za socialno varnost

Osnova za obračun obveznih prispevkov za socialno zavarovanje je bruto plača (plača, nadomestila plače in plačilo iz naslova uspešnosti delodajalca). Skupaj prispevki, ki bremenijo zaposlenega znašajo 28 %. Delodajalci ne plačujejo dodatnih prispevkov, obremenjeni so samo zaposleni:

- Obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje – 18,8 %;
- Obvezno zdravstveno zavarovanje – 7,5 %;
- Dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni – 0,5 %;

- Obvezni prispevek za zavarovanje za primer brezposelnosti – 1,2 %.

3.4 Dohodnina

Dohodnina je urejena z Zakonom o dohodnini ("Uradni list RSM" št. 241/18, št. 275/19, 290/20 in 85/21). Ta zakon ureja obdavčitev dohodkov fizičnih oseb, zavezanca za plačilo dohodnine, davčno osnovo za izračun dohodnine, dohodke, davčne stopnje, roke za plačilo dohodnine ter druga vprašanja, ki so pomembna za ugotavljanje in plačilo dohodnine.

Dohodek iz dela predstavlja vsak dohodek, ki ga zavezanec doseže na podlagi delovnega razmerja, vključno z dohodki po pogodbi o občasnem ali začasnem opravljanju storitev za organe državne uprave, domače in tuje pravne osebe ter domače in tuje fizične osebe, ki opravljajo samostojno dejavnost, če niso s tem zakonom oproščeni obdavčitve. Uprava javnih prihodkov za zavezanca sestavi letno davčno napoved, ki vsebuje podatke o realiziranih dohodkih in plačanih obrokih davka v letu, za katero se ugotavlja davek, in jo zavezancu dostavi najkasneje do 30. aprila naslednje leto 1 (Uprava za javne prihodke, 2023c).

Osnova za obračun dohodnine v skladu z Zakonom o dohodnini 9. člena je vsota realiziranih bruto dohodkov na vseh podlagah (v denarju, v vrednostnih papirjih, v naravi ali v kakršni koli drugi obliki) v državi in v tujini, v davčnem obdobju, zmanjšana za znesek:

- prispevkov iz obveznega socialnega zavarovanja,
- splošne olajšave,
- normiranih ali dejanskih stroškov, določenih s tem zakonom.

Stopnja dohodnine za vse vrste dohodkov je 10 %, razen za dohodke od iger na srečo, ki znaša 15 %. Prejemki iz zaposlitve, ki niso obdavčeni z dohodnino so (Uprava za javne prihodke, 2023c):

- organiziran prevoz na delo in z dela ter prehrana med delom, ki jo določa zakon;
- denarno nadomestilo za čas brezposelnosti, ki ga določa zakon;
- otroški dodatek;
- odpravnina ob upokojitvi v višini dveh povprečnih mesečnih neto plač na delavca;
- enkratno nadomestilo - odpravnina za zaposlitev delavcev za nedoločen čas ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov (tehnološke, ekonomske, organizacijske in podobne spremembe), določenih z zakonom;
- povračilo stroškov za uporabo lastnega avtomobila za potrebe delodajalca v višini 30 % cene litra goriva, porabljenega z avtomobilom za vsak prevoženi kilometer;
- povračila stroškov prevoza in prehrane delavcem, ki delajo ponoči, do višine, določene z zakonom o delovnih razmerjih;

- štipendije dijakom in študentom, ki jih podeljujejo organi državne uprave skladno z zakonodajo in štipendije, ki jih podeljujejo fundacije na podlagi verodostojne dokumentacije, vključno s stroški šolnine/udeležbe, prevoza, nastanitve in prehrane itd.

V Severni Makedoniji splošna olajšava za leto 2023, ki je bila objavljena v Uradnem listu RSM št. 283/2022, na mesečni ravni znaša 146,51 evrov. Znesek določi minister za finance, ne glede na višino skupnega dohodka bodo imeli vsi zaposleni isto splošno olajšavo (Moja plača, brez datuma). V četrtem poglavju bodo predstavljeni primerjalni izračuni med Slovenijo in Severno Makedonijo. Primer izračuna plače v Sloveniji in Severni Makedoniji je prikazan v tabeli 10 in 11.

4 PRIMERJALNI IZRAČUNI PLAČ MED SLOVENIJO IN SEVERNO MAKEDONIJO

4.1 Izračun akontacije dohodnine

Predpostavimo, da imata dve osebi, ena v Sloveniji in druga v Severni Makedoniji isto bruto osnovno plačo 2.000 evrov ter ne uveljavljata posebne olajšave za vzdrževane člane (izračun je poenostavljen zaradi razlike, ki se pojavljajo med državama). Iz tabele je razvidno, da je zaposleni v Sloveniji obremenjen z 223,78 evri (glede na dohodninsko lestvico na mesečni ravni, ki je prikazana v tabeli 2). Zaposleni v Severni Makedoniji je obremenjen s 129,35 evri, kar je za 43 % manj, kot je obremenjen zaposleni v Sloveniji.

Tabela 8: Primerjava med Slovenijo in Severno Makedonijo pri izračunu akontacije dohodnine

	SLOVENIJA	S. MAKEDONIJA
osnovna bruto plača	2.000 EUR	2.000 EUR
prispevki od bruto plače	442 EUR	560 EUR
splošna olajšava za dohodnino	416.67 EUR	146.51 EUR
osnova za odmero akontacije doh.	1.141,33 EUR	1.293,49 EUR
akontacija dohodnine	$116.73 + 26\% * (1.141,33 - 729.58) = 223.78$ EUR	$1293.49 * 10\% = 129.35$ EUR

Vir: lasto delo.

Če ponazorimo na istem primeru samo, da je bruto osnovna plača 1.000 evrov, je razvidno, da bosta plačala skoraj enako višino akontacije dohodnine (57 evrov).

Tabela 9: Primerjava med Slovenijo in Severno Makedonijo pri izračunu akontacije dohodnine

	SLOVENIJA	S. MAKEDONIJA
osnovna bruto plača	1.000 EUR	1.000 EUR
prispevki od bruto plače	221 EUR	280 EUR
splošna olajšava za dohodnino	416.67EUR	146.51 EUR
osnova za odmero akontacije doh.	362.33 EUR	573.49 EUR
akontacija dohodnine	$362.33 * 16\% = 57.97$ EUR	$573.49 * 10\% = 57.34$ EUR

Vir: lastno delo.

Iz primerjave je razbrati, da imajo v Sloveniji zaposleni z nižjimi dohodki sorazmerno plačilo dohodnine glede na njihove dohodke. Zaposleni z višjimi dohodki so obremenjeni z višjo stopnjo dohodnine in plačujejo več dohodnine, kot tisti, ki prejemajo minimalno plačo. Sistem v Severni Makedoniji je tak, da ne glede na višino dohodka, se vsem zaposlenim pri izračunu akontacije dohodnine upošteva 10 %, kar je nepravilno do tistih z minimalno plačo.

Druga razlika je to, da bi zavezanec v Sloveniji lahko imel nižjo davčno osnovo pri izračunu akontacije dohodnine, v primeru če izpolnjuje pogoje za uveljavljanje olajšave za vzdrževane družinske člane. Zavezanec lahko z olajšavami znižuje davčno osnovo največ do njene pozitivne vrednosti. Višina olajšave za vzdrževane družinske člane je določena v dohodninski lestvici (prikazana je v tabeli 4), ki jo objavi FURS in se določa za vsako posamezno leto. V Severni Makedoniji zavezanec nima olajšave pri dohodnini za vzdrževane člane.

4.1 Primerjalni izračun plače

Slovenija. Osnova za izračun je zaposlena oseba, ki je samska, brez otrok ter ne uveljavlja nobenih olajšav za različne izdatke. Oseba dela v javnem sektorju in je v 21. plačnem razredu. V mesecu marcu, je bila prisotna v službi vse delovne dni v mesecu – 23 ter nima prevoza na delo.

Tabela 10: Obračun plače javnega uslužbenca v Sloveniji

zaporedna številka	podatki za izračun	Znesek V EUR
1	OSNOVNA BRUTO PLAČA	1.008.36
2	SKUPAJ PRISPEVKI 22.10%	222.85
3	splošna olajšava za dohodnino	416.67
4	osnova za izračun dohodnine (1-2-3)	368.84
5	akontacija dohodnine 16%	59.01
6	NETO PLAČA (1-2-5)	726.50

se nadaljuje

Tabela 10: Obračun plače javnega uslužbenca v Sloveniji (nad.)

7	prehrana (23 dni*6.60 EUR)	151.8
8	ZNESEK ZA IZPLAČILO NA TRR (10+11)	878.30
9	SKUPAJ PRISPEVKI (NA PLAČE) 16.10 %	162.35
10	SKUPNI STROŠKI DELODAJALCA (1+7+9)	1.322,51

Vir: lastno delo.

Od osnovne plače, delodajalec v imenu zaposlenega plača 222,85 evrov prispevkov ter 59,00 evrov dohodnine. Tako celotni prejemek za zaposlenega znaša 726,50 evrov. Ker je bil zaposleni prisoten na delu celoten mesec, mu pripada še povračilo stroškov za prehrano v višini 151,8 evrov. Ko k njegovi neto plači prištejemo še prehrano, znesek, ki ga bo prejel na svoj transakcijski račun za svoje opravljeno delo, bo znašal 878,30 evrov. Delodajalec mora na bruto plačo doplačati še 162,00 evrov prispevkov in tako znaša skupni strošek, ki ga ima delodajalec na zaposlenega, 1.322,51 evrov.

Severna Makedonija. Podatke, ki sem jih uporabila pri izračunu za Slovenijo bodo uporabljeni tudi za Severno Makedonijo.

Tabela 11: Obračun plače javnega uslužbenca v Severni Makedoniji

Zaporedna številka	Podatki za izračun	Znesek (denari)	Znesek (evro)
1	OSNOVNA BRUTO PLAČA (prehrana+prevoz)	62.205 ден	1.008,36 EUR
2	SKUPAJ PRISPEVKI 28 %	17.417 ден	282.33 EUR
3	splošna olajšava za dohodnino	9038.00 ден	146.51 EUR
4	osnova za izračun dohodnine (1-2-3)	35.750ден	579,52 EUR
5	akontacija dohodnine (10%)	3.575 ден	57.95 EUR
6	NETO PLAČA (1-2-5)	41.213 ден	668.08 EUR
7	ZNESEK ZA IZPLAČILO NA TRR	41,213 ден	668.08 EUR
8	SKUPNI STROŠKI DELODAJALCA	62.205 ден	1.008,36 EUR

Vir: lastno delo.

Osnova za obračun prispevkov ter davkov v Severni Makedoniji je bruto plača v kateri je že vključena prehrana. Od tega zneska 1.008,36 evrov mora delodajalec v imenu zaposlenega plačati 282,33 evrov prispevkov ter 58 evrov dohodnine. Za svoje delo bo zaposleni za mesec marec na transakcijski račun prejel 668,08 evrov. Skupni strošek, ki ga ima

delodajalec na zaposlenega v Severni Makedoniji znaša 1.008,36 evrov. Zneski iz denarjev v evre so spremenjeni po tečajnici Narodne banke Severne Makedonije 1 EUR= 61,6950 denari.

Iz zgornje primerjave med izračunom plače v Sloveniji in Severni Makedoniji je razvidna razlika v prednostih in slabostih obeh sistemov. Za zaposlene ima prednost slovenski sistem, za delodajalce pa makedonski sistem. Bistvena razlika je pri povračilih stroškov, v Sloveniji so ločena od plače, v Severni Makedoniji so všteta v bruto plačo, nimajo posebne šifre kot v Sloveniji in od njih se plačujejo prispevki in davki. Druga bistvena razlika je končni strošek plače, ki ga ima delodajalec. V Severni Makedoniji je končni strošek plače za delodajalca bruto plača, v Sloveniji delodajalec mora plačati še prispevke na plačo.

SKLEP

Namen zaključne strokovne naloge je bil predstaviti razlike v obračunu plač v javnem sektorju med Slovenijo in Severno Makedonijo. Državama je skupno to, da sta bili del Socialistične federativne republike Jugoslavije in sta se po razpadu razvijali ter napredovali različno. Vsaka država je vzpostavila svoj sistem, ki se je odražal na učinkovitosti in motivacijo zaposlenih. Poleg tega sta obe državi po površini približno enako veliki in imata skoraj enako število prebivalcev. Zaradi teh podobnosti med državami, sem želela podrobneje predstaviti pomembne razlike v plačah in načinu njihove obdavčitve.

Obračun in izplačilo plač v javnem sektorja v obeh državah temelji na posebnih zakonih in kolektivnih pogodbah, vendar je plačni sistem v Sloveniji bolj enoten in pregleden kot v Severni Makedoniji.

Primerjava potrjuje, da so plače v Sloveniji višje kot v Makedoniji. To je razvidno iz podatka, da je bruto minimalna plača v Severni Makedoniji za 59 % manjša od bruto minimalne plače v Sloveniji.

Pri obravnavi povračila stroškov v zvezi z delom je bistvena razlika ta, da v Sloveniji povračila stroškov niso sestavni del plače, v Severni Makedoniji pa je ravno nasprotno. V Severni Makedoniji se štejejo za del plače in se od njih plačujejo prispevki in davki.

Pri obdavčitvi je razvidno, da se ti dve državi veliko razlikujeta. Severna Makedonija ima eno davčno stopnjo, Slovenija pa pet, pri čemer so osebe z nižjimi dohodki manj obdavčene kot tiste z višjimi dohodki. Tudi pri splošni olajšavi je razvidno, da je v Sloveniji glede skupni dohodek za tiste, ki ne presegajo 13.716,33 evra na leto, določen poseben znesek olajšave, ki se izračuna po posebni formuli. V primerjavi s Slovenijo, ki ima progresivno davčno stopnjo, ima Severna Makedonija od leta 2008 proporcionalno davčno stopnjo za vse dohodke, ki so obdavčljivi z vidika dohodnine – 10 %. Druga pomembna razlika pri olajšavah je posebna olajšava za vzdrževane otroke, ki je v Severni Makedoniji enostavna ni.

Pri prispevkih se državi razlikujeta po tem, da so prispevki za socialno varnost, ki bremenijo zaposlenega v Severni Makedoniji višji kot v Sloveniji. Kot je razvidno iz tabele 1, v Sloveniji delodajalci plačujejo tudi prispevke na bruto plačo, ki trenutno znašajo 16,10 %.

V tej zaključni strokovni nalogi sem prikazala, da med državama obstajajo pomembne razlike. Z vidika stroškov dela je razvidno, da je Severna Makedonija bolj ugodna za delodajalce, predvsem zaradi nižjih plač ter obdavčitve, medtem ko je Slovenija boljša za zaposlene. Vendar Makedonija je še daleč od vzpostavitve takšnega sistema, kot ga ima Slovenija. Zaposleni in sindikati nimajo velike moči, da bi vplivali na delovanje celotnega plačnega sistema, vendar se v zadnjem času vse bolj razvija zavest tako na strani gospodarskih subjektov kot na strani delovne sile o potrebi po spoštovanju delavca, njegovih zakonskih pravic in ustreznem vrednotenju delovne sile. Po drugi strani se dobro organizirana vodstvena ekipa zaveda, da lahko le zadovoljni, primerno nagrajeni in motivirani zaposleni delujejo timsko pri delu, dosegajo dolgoročne cilje in izkazujejo pozitivne finančne rezultate.

LITERATURA IN VIRI

1. Data d. o. o. (2022a). *Obdavčitev dela v Sloveniji* [objava na blogu]. Pridobljeno 14. aprila 2023 iz <https://data.si/blog/obdavcitev-dela/>
2. Data d. o. o. (2023b, 11. april). *Regres za javni sektor* [objava na blogu]. Pridobljeno 14. aprila 2023 iz <https://data.si/blog/visina-regresa-2023/>
3. Elektronski register predpisov Republike Severne Makedonije. (2019). *Predlog zakona o sistemu plač v javnem sektorju*. Pridobljeno 21. aprila 2023 iz https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=77498
4. Finančna uprava Republike Slovenije. (2023b). *Letna odmera dohodnine*. Pridobljeno 19. aprila 2023 iz https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/dohodnina/letna_odmera_dohodnine/#c1072
5. Finančna uprava Republike Slovenije. (2023a). *Prispevki za socialno varnost*. Pridobljeno 13. aprila 2023 iz https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/prispevki_za_socialno_varnost/#c319
6. Giveco. (brez datuma). *Povračilo stroškov v zvezi z delom*. Pridobljeno 23. maja 2023 iz <http://giveko.mk/bruto-plata.nsp>
7. Kamenščak, I. (2023, 13. marec). *Davčne olajšave*. Pridobljeno 13. aprila 2023 iz <https://www.dara.si/33/davcne-olajsave-uniqueidmRRWSbk196EAafnF40AQgAgx5bhgOMDdJrfac7p8kmbvgAkj0v-hhw/?query=obvezna%20praksa%20%B9tudenta&serp=1>
8. Knigoprime. (2023, marec). *Višine minimalne plače*. Pridobljeno 4. maja 2023 iz <https://knigoprime.com.mk>

9. Koletnik, F. (2007). *Računovodstvo za notranje uporabnike informacij*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
10. Konto profit. (2023, 20. april). *Podatke o plačah in nadomestilih plač*. Pridobljeno 21. maja iz <https://profit.com.mk/wpcontent/uploads/2023/04/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%86%D0%B8-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8-20.4.2023.pdf>
11. Kovač, P. (2002). Trendi razvoja slovenske javne uprave kot nacionalne politike. *Teorija in praksa*, 39(6), 1037–1047.
12. Kranjec, Marko. (2003.) *Davki in proračun*. Ljubljana: Bukvarna Radovljica.
13. Ministrstvo za javno upravo. (2023, 2. februar). *Obračun plač*. Pridobljeno 13. maja 2023 iz <https://www.gov.si teme/placni-sistem/>
14. Narodna banka Republike Severne Makedonije. (2023, maj). *Menjalni tečaji*. Pridobljeno 21. maja 2023 iz: https://www.nbrm.mk/kursna_lista.nsp
15. Nekrep, Ž. (brez datuma). Obračun plače. *E-racunodstvo*. Pridobljeno 21. aprila 2023 iz <http://www.eracunodstvo.org/blog/obracun-plac/>
16. Nikoloski, D. (2013). Phillipsova krivulja v Republiki Makedoniji kot instrument za kreiranje politik. *Ekonomija in biznis*, 179(16), 40–50.
17. Moja plača. (brez datuma). *Plača*. Pridobljeno 11. maja iz <https://plata.m.ie.mk/>
18. Računovodja. (2023b). *Povračila v javnem sektorju*. Pridobljeno 4. maja 2023 iz [https://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=12664/Zneski_regresa_za_prehrano_med_delom,_nadomestila_za_lo%E8eno_%9Eivljenje,_dnevnice_za_slu%9Ebeno_potovanje_v_dr%9Eavi,_jubilejne_nagrade_in_solidarnostne_pomo%E8i_\(javni_sektor\)](https://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=12664/Zneski_regresa_za_prehrano_med_delom,_nadomestila_za_lo%E8eno_%9Eivljenje,_dnevnice_za_slu%9Ebeno_potovanje_v_dr%9Eavi,_jubilejne_nagrade_in_solidarnostne_pomo%E8i_(javni_sektor))
19. Računovodja. (brez datuma a). *Bruto I in Bruto II*. Pridobljeno 11. aprila 2023 iz <https://www.racunovodja.com/E-seminar/2.3BrutoInII.Bruto>
20. Setnikar-Cankar, S., Klun M. & Pevcin, O. (2005). *Ekonomika javnega sektorja in proračunsko financiranje*. Ljubljana: Fakulteta za javno upravo.
21. Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije. (2023). *Povračila, nadomestila*. Pridobljeno 21. aprila 2023 iz <https://www.sviz.si/povracila-nadomestila/>
22. Slovenski inštitut za revizijo. (2016). *Slovenski računovodski standardi*. Pridobljeno 11. aprila 2023 iz <https://www.si-revizija.si/standardi/slovenski-racunovodski-standardi-2016>
23. Statistični urad Republike Severne Makedonije. (2023, 23. januar). *Povprečna mesečna bruto plača*. Pridobljeno 10. maja 2023 iz <https://www.stat.gov.mk/PrikaziSoopstanie.aspx?id=40&rbr=14216>
24. Statistični urad Republike Slovenije. (2022, november). *Povprečna mesečna bruto plača*. Pridobljeno 10. maja 2023 iz <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10860>
25. Uprava za javne prihodke. (2022a). *Dohodki iz dela*. Pridobljeno 19. aprila 2023 iz <http://www.ujp.gov.mk/mk/vodic/category/144>
26. Uprava za javne prihodke. (2023b). *Stopnje po vrstah socialnih prispevkov in povprečna plača na delavca*. Pridobljeno 19. maja 2023 iz <http://www.ujp.gov.mk/mk/vodic/category/641>

27. Uprava za javne prihodke. (2023c). *Splošna davčna uredba*. Pridobljeno 19. maja 2023 iz <http://ujp.gov.mk/e/regulativa/pregled/td/odd>